„ЗАСТАВА“ излази редовно: Средом, петком, недељом, на целом табаку, уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од свике врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 149. У Новоме Саду у среду 30. септембра (12. октобра) 1881. ГОДИНА XVI.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца октобра почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овог месеца претплата истиче. Учтиво им ово за рана напомињемо, да изволе настојати, да попове претплату.

Лист се без готове претплате неће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 „ 50	„	9	„
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 16. (28.) септембра. 1881.

Власништво и уредништво „Заставе.“

АДРЕСА
посланика српске народне странке на угарском сабору.

Ваше царско и краљевско апостолско Величаство!
Најмилостивији Господару!

Највишу престолну беседу, којом је Ваше Величаство настојећу саборску перијоду отворити благоизволело, саслушали смо са најдубљом од предака наслеђеном оданости према своме светлом владаоцу.

У тој оданости усуђујемо се по дужности свога положаја на највишу престолну беседу најпонизније одазвати се оном искрености, коју од нас у том положају и сама оданост и верност спрам Вашег Величаства изискује.

У највишој престолној беседи спомиње се пре свега фактично спојење хрв. славонске крајине са Хрватском и Славонијом, као и речко питање.

Ми очекујемо, да ће крајина, која је сад само номинално спојена, а иначе још на неопредељено време у изузетном стању остаје, што скорије и стварно, уставно, с учешћем у зем. законодавству и у контроли зем. управе спојена бити, јер је за то крајина спремна, и желимо, да се то догоди на задовољство српског и хрватског братског народа у досадањој крајини.

И ми желимо, да се речко питање, и то што скорије на основу правице и општи интереса као и на задовољство свију чинилаца реши, и то са обзиром како на повестницу, тако и на географски положај и етнографске односаје.

У највишој престолној беседи спомиње се потреба разни унутрашњи реформама, које ће бити предметом саборског законодавног рада у овој перијоди.

Ми ћемо у погледу тих реформа као државни грађани дужност своју вршити у духу и правцу опште равноправне народне слободе, и општег благостања, а особито ћемо подупирати зак. предлоге, који иду на повишење привредне снаге, а на смањење прекомерни терета.

Но врло нас је ожалостило, да у највишој престолној беседи нема спомена о једној од најважнији унутрашњи ствари, а то је: питање народности у Угарској.

Питање народности зак. чл. 44. од 1868. није решено, јер исти зак. чланак није задовољио и не задовољава народности; па и сам тај законски чланак не извршава се ни у једном свом §-у, дакле постоји само на папиру, а не и у животу; не обзирући се још и на то, да исти закон. чланак у многим определењима отвара врата самовољи, јер дотичним клаузулама закона, да се „могућности“ све оставља, постаје и сам закон илузорним.

Постојећи закон о „равноправности“ стоји на врло погрешном основу: на основу индивидуалности; тако језик појединих народности у погледу унутрашње званичности не важи ни у најнижем кругу политичког организма; код срезки политични и судски власти места нема, а из општинског круга изгања се владиним упутством: да се извештаји општински и самој срезкој власти имају подносити и на мађарском језику.

Али ни начело „индивидуалности“ не изводи се у пракси, јер појединци на своје молбе и поднеске добијају одлуке у неразумљивом језику.

Постојећи закон о „равноправности народности,“ који је управо закон о искључивости једног језика, ваља с гледишта његове непрактичности исправити. Жеља је пак свију народности у Угарској, да се закон о „равноправности народности“ узме у основну ревизију у духу и правцу предлога од посланика српске и романске народности приликом расправе истог закона год. 1868. поднесеног.

На посе што се тиче српске народно-црквене автономије IX. зак. чланком од год. 1868. ујамчене, пољуђана је у последње време иста автономија из темеља тиме, што је државна власт, прекорачивши право врховног надзора, диспозитивно се умешала у црквену и у автономну правну сферу одстранењем српског митрополита-патријарха и постављањем администратора неканоничним и противавтономним начином.

Ваше Величаство благоизволело је на завршетку највише престолне беседе изјавити: да и данас постоји добра воља велесила, која је до сад могућим учинила, да се повремено искрснута питања мирним путем решавају, која околност, као и пријатељски односаји спрам свију влада, оправдавају основану наду, да ће народи ове монархије благослове мира непомућено уживати.

Но ми смо принуђени исповедити, да међу другим знацима спољашњи заплета, задају нам бригу такођер и односаји Босне и Херцеговине.

На окупацију Босне-Херцеговине овластио је берлински конгрес Аустро-Угарску ради умирења и поправке унутрашњег стања њеног.

Према опасностима, које собом таково подузеће доноси, и према великим финанцијским жртвама, народи обе половине монархије противили су се томе подузећу. Но кад је окупација свршеним чином постала, приволели су се на учињене жртве.

Данас се једним гласом осуђује начин управе у Босни-Херцеговини. Опште је познато, да је и сав народ Босне-Херцеговине незадовољан.

Ми се усуђујемо најпонизније изразити наше уверење: да ни даље трајање окупације Босне-Херцеговине, а још мање евентуална анексија не би било средство одржања спољашњег мира у опште, и на истоку особено, него на против извор нови заплета. Ако је окупација учињена, и даље освојење на балканском полуотоку наумљено с поуздањем у наслон на немачку државу: то исти наслон добија сада сасвим други облик с погледом на нове односаје Немачке према Русији, а ови односаји не могу бити непријатељски према источним народима.

Ми за монархију у опште, за Угарску особено за најцелисходнију источну политику држимо: пријатељство са источним државама и народима на основу начела: исток источним народима. На исток спадају и Босна-Херцеговина, које су услов колико самосталности свију источни народа, толико особито српског народа на истоку.

С тога би време било својевољном упражњењу (евакуацији) Босне-Херцеговине.

Уз израз најдубље оданости и непоколебљиве верности наше усуђујемо се овом искреном отворености изјављене жалбе и жеље иајвишој пажњи Вашег Величаства препоручити.

Да бог благослови и поживи Ваше Величаство!

Верни и одани на сабору искупљени народни посланици.

Предају:

Др. Светозар Милетић, с. р.
Др. Михаил Полит, с. р.
Др. Никола Максимовић, с. р.

Са загребачког сабора.

У Загребу 26. септембра.

Врло мало занимљивог има да вам са загребачког сабора јавим. Сабор који је 15. септембра отворен већ је са верификацијом 19. септембра готов био, а за други десет дана обављена је адреска дебата и сви други послови, што су за ову сједитбу спремљени били. Угарски је сабор отворен, па се све преко колена пребијало само што пре да се доспе до Пеште?! — Знам да сте и ви очекивали да ће при верификацији бити бурна дебата. Али то се није догодило — сви избори решени су исправно у одсецима те по нашем пословнику нису препори на сабор ни изнешени. Опозиција и једна и друга трудила се истина да посредством интерпелација по ново изнесу изборе у сабору на претрес и у томе су у толико успели, што су у истини износили на видик поједине притиске владине. Али ни у једном случају нису успели поједине изборе са успехом оспорити и рјешитбу сабора постићи.

Опозиција неодвисњака покушавала је учинити са Старчевијанцима компромис. — Али тај није никако испао за руком, јер Старчевијанци нису хтели одступити од својих начелних негација, и тако је опозиција подељена у два табора остала ослабљена.

При адреској дебати учествоваху од стране неодвисњака Мразовић, Војновић и млади свештеник Матасевић. — Мразовић болан са дозволењем куће држао је своје говоре седечки. Са уобичајеном мирноћом он је побијао адресу већине да није подпуна, и да није прави израз жеља и тегоба народни, а особито у погледу спојитбе Крајине нагласио је сумњу, да ће они скоро натупити. Војновић и Матасовић већину своји говора обратили су и опет на незаконитост прошли избора и притисак владин.

Од стране владе учествоваху у адреској дебати др. Шрам, Васа Ђурђевић, известитељ Мишкатовић, а највише барон Живковић — сви пребацираху неодвисњацима да инлојално нападају адресу, пошто је у адреси већине све садржано, што и мањина захтева. За барона Живковића увек се каже, кад говори, да никад још тако добро није говорио. Данашњим говором је заиста похвалу заслужио, јер му је говор био пун логике и говорничке елеганције, а уз то данас је и мирно говорио, што не бива често случај код њега. Васа Ђурђевић, говорећи о рјечком питању, рекао је, да се не чуде противници, што Рјека не шиље своје посланике на сабор загребачки, јер је опозиција својим некоректним поступањем и изазивањем сама томе крива. — Ту је сада пребацио опозицији безобзирно поступање и са Србима па је исповедио, да је он пуних шест година дана силом све нападаје на Српство у својим грудима задржаво, и Србе увек на стрпљење саветово. И да је, вели, тако и даље трајало, онда на данашњем сабору не би ти Срба било. Би ли тај догађај Хрватима био по вољи, он не зна. — Али од своје стране он мисли, да само у слози Срба и Хрвата лежи будућност Хрвата.

Српска самостална странка са свим је коректно при адреској дебати владала се. И она је свој положај јасно обележила језгровитом изјавом дра Димитријевића.

Др. Димитријевић рекао је изрично да је политична тесногрудост и безпримерни шовинизам пређашње владавине изазвао српски народ на истакнуће програма српске самосталне странке са пуним правом, јер том грдном погрешком узакоњене су у пучкој настави и на пољу просветном такове установе, које не само ремете религиозни и народносни мир у нашој отачбини, већ уједно очевидно прече и заустављају природни културни развој српског народа у духу своје племенске особености. За тим је разговетно разложио како су српске жеље и захтеви у програму српске самосталне странке исто тако законите, као што су скромне и праведне. Због тога мисли он и његов саборски друг и једномишљеник, да су те жеље и захтеви српског народа требали такођер са осталим земаљским жељама и тегобама у адреси светлој круни пријављене бити. — А пошто то није ни у једној од сабору предложених адреса учињено, то је говорник са највећим отуђењем изјавио своје чуђење, и тада у име своје и свог друга г. Саве Стојшића, као представника српске самосталне странке, свечано очитовао — да они ни за једну од предложених адреса гласати не могу са разлога тога: што ни једна од саборских странака није према српској самосталној странци никакав положај заузела — што су они ради и на даље свој самостални положај на сабору задржати, и на послетку обичајним хумором заврши говорник, и зато — што је бад да свога врлоштованог друга Васу Ђурђевића у будуће ослободи тога терета, да мора и на даље нападаје на Српство у својим и онако тесним грудима претаивати.

Обе ове изјаве, г. Ђурђевића и Димитријевића, слушане су са великом пажњом и као што се до сада још није догодило, без нападаја, без порицања.

Но ипак ни од једне странке нису ови говори критиковани нити споменути; из којих разлога, нама не може бити познато.

Нашим Србима у владиној странци није изјава дра Димитријевића никако по вољи била, и они су се одвраћали од те изјаве. Али кад успели нису, онда је Ђурђевић са његовом изјавом изишао на среду. Видите, да самостална српска странка има ипак змисла, а имаће га у будуће још више, ако се и на даље коректно свог програма држала буде.

Странка права нападала је обе адресе својим обичним изазивајућим негацијама. Барон Рукавина у почетку дебате изјави, да странка права неће предавати никакве адресе, јер нема краља, па је нема коме поднети — краља називају „мађарским поглавицом“. — Др. Давид Старчевић пребацивао је већини, да није доследна. Из септембарског манифеста од 1871. доказивао је, да је странка већине нагодбу из истих разлога побијала, као што сад они чине — очитује да сваког поштују, који заслужује, али да они и сваког оним именом називају којему приличи: кад није лопов, лопов, разбојник, разбојник и т. д. Због тих и тим подобним изразима, председник усљед предходних опомена заиште од сабора, да му се ускрати реч. На тај предлог дигне се граја у сабору а на галеријама ужасна лупа и дрека. Усљед тога буду галерије испражњене и говорнику саборским закључком одузета реч.

Данас је свршена дебата и адреса већине примљена је већином гласова — сутра ће се сигурно сабор закључити.

Ето вам у кратко слике и прилике садање са сабора загребачког. На седањем сабору победа је на страни владе — опозиција, на два табора подељена, сама је себе ослабила. Уз то странка права са својим претераним програмом сама је себи живот одузела. У странци неодвисњака као да је завладала клонулост — једини Мразовић њен је озбиљни заточник, али он је данас болешћу јако обхрван. Војновић говорио је истина лепо и млого, али не као до сада, одушевљено и енергично. Иванић је за цело време седио у саборници као заливен — обојици виси на врату мач — дисциплинарне истраге.

Сви се надају, а и сам Живковић са свим је позитивно изјавио, да ће Крајина одмах фактично спојена бити, те се надамо за сигурно, да ће она до прве сједитбе у сабор доћи, а то ће бити у фебруару 832.

Политички преглед.

Сабор Тројединe Краљевине дао је влади 26. о. м. индемнитет за перијоду од јануара до краја марта 1882. год. и на место гр. Сермажа изабрао Виктора Спишића за заступника на зајед-

ничком угарском сабору. За тим су дошле на ред интерпелације, но дневни ред није се могао исцрпсти, јер се у сабору дигла бука, каке, веле, дотле никад није било. У опште, седнице саборске у Загребу почеле су врло бурно, и једнако теку тим начином. С тога ћемо, ма и накнадно, донети извештај о њима. Најбурнија је пак била седница од 26. о. м. С тога је истог дана клуб владине странке већао, како би се могло стати на пут тим бурама, које понајвише старчевићевци дижу. Мисле то постићи изменом домаћег реда. Дакле загребчани се угледају на берлинце, те репресивним мерама мисле да дођу до реда и мира, а не траже извор свему злу, извор, који лежи у томе, што је земља незадовољна са садашњом, као и са досадашњом владавином.

У вечерњој седници **угарског сабора** од прошле суботе поднет је нацрт адресе, како је потекао из саборског адреског одбора. Адреса та није ништа друго, до ли парафраза престонога говора, само што се она лакше чита, него овај, јер њу је саставио — романсје Јокаји. У адреском одбору поднето је било више исправака на јокајев операт, али сви су одбачени. По што је одборски извештач, Јокаји, прочитао адрески нацрт, би решено, да се исти штампа, раздели и данас (у среду) стави на дневни ред. Данас предају своју засебну адресу и заступници српске народне странке, а тако исто и друге опозицијоне странке: крајња левица и умерена опозиција. Како „Уг. Пошта“ дознаје, министар финансија поднеће сабору државни прорачун за 1882. год. пре, но што се делегације састану, јамачно пре но што се расправа о адреси сврши. По истом листу, влада ће само онда искати индемнитет, ако делегације тако дуго узраде свој посао, да сабор не узмогне још ове године прорачун претрести.

По скадарским и цетињским вестима „Пол. Кор.“, пошло је Дервиш-паши за руком, да стиша **побуну арбанашких племена** око Ђакова и Гусиња, и то мирним путем и начином, тако да не ће морати на њих дизати војску. Арбанаси су се најваше због тога бунили, што је Порта и од њих хтела да узима момчад у војнике и што је наредила била, да се међу њима обави попис становишта, стоке и др. Прво је противно њиховим повластицама, друго се противи њиховим обичајима и у опште народним особинама. Текем када мушир Дервиш даде реч, да Порта не ће ни једно, ни друго од њих тражити, стишаше се Арбанаси, те изјавише, да радо признају врховну власт султанску над собом и да ће по својим силама и према својим приликама плаћати Порти порез.

Куратор петроградског школског округа потврдио је **нов универзитетски ред за Русију.** Промена је у том погледу учињена највише с тога, што су се нихилисте и друга тајна друштва понајвише рекрутовала из ђачких кругова, а то је сасма природно, јер човек у млађаном добу, особито ђак, најприступачнији је екстремним мислима. По новом закону, сматрају се универзитетски грађани, као и до сад, за засебне, један од другог одељене слушаоце универзитетске, те с тога им није допуштен никакав рад, који носи на себи значај корпоративан, дружеван; они не смеју ником адресе подносити, нити депутације изашиљати, које би у име њихово каку ствар пред надлежном влашћу заступале. По универзитетским просторијама скупови су забрањени. Ни један универзитетски слушалац не сме бити члан никаког друштва, нити круга, па макар исти не имали незаконитих смерова. Буду ли оснивали књижнице или читаонице ван универзитета, долазе под опште полицијске наредбе. Ван универзитета ђак је такође подложан општим полицијским законима, но то га не ослобађа од надлежности универзитетских власти.

Ма да су се **мисирске прилике,** бар по спољашњем изгледу свом, вратиле у редовно стање, и пак је Мисир у овај мах средиште свеколиког интереса, што га политички свет поклања источним стварима. Значај тај добиле су мисирске прилике, од како је лондонски „Тајмс,“ баш поводом онога, што се у последње време у Кахири догодило, изашао на среду са новим планом о деоби истока. На рачун тога, што би по том плану Инглеска добила у Мисиру превласт, Аусто-Угарска би продужила окупацију до — Солуна. Лондонски лист добио је вест о том плану из Берлина, те њом дигао читаву буну у јевропском новинарству, особито с тога, што се мисли, да се иза ње скрива намера инглеског кабинета. Критика је тако жесток мах узела, да се „тајмсов“ извештач морао, бар за сад, притајати. Још више, него реченим планом, мисирске су прилике добиле значаја тим, што је Порта послала у Мисир два комисара, и то у лицу Али-Фуад-беја и Али-Низами-паше. Не може се рећи, да је горња „тајмсова“ вест побудила Порту на тај корак, али њим се свакако помршују многи планови, удешени погледом на мисирске прилике. Порта тим хоће да покаже, да је султан још суверен у Мисиру и да хоће то и да остане. Вест о доласку портиних комисара узбудила је колико Јевропу; толико и саме Мисирце. Како је мисирски поткраљ дознао за њихов полазак, дозвао је к себи у Абедин-палату (у двор свој) инглеског и француског консула и показао им телеграм, у коме му Порта честита, што је мир у Кахири успостављен, и јавља, да шиље речена два повереника, нека му (кедиву) буду на руци, да одржи мир. Консули изјавише, да им је тај корак портин са свим из ненада дошао, те да о томе морају најпре своје владе известити. Мисирцима је противно, што су портини повереници дошли, јер у томе назиру велико ограничавање своје унутрашње слободе и државности. Свет радознало изгледа, како ће се мисирски заплет расплести.

Будимо искрени и истинити.

(Свршетак.)

Данас је изван сваке сумње, да ступањ образованости и просвете народа једног стоји у пропорцији с кораком књижевности његове. Свако је с тим на чисто, да без науке, без рада духовна без богате народне књижевности није могуће постићи виши степен материјалног благостања.

Ако завиримо на врата наше књижевности, ако посмотримо колико смо духовне хране посретством књижевности народу пружили, ако се запитамо: је ли, и колико је у нас практична правца и рада, да ли смо и у колико смо приионули да што боље учврстимо темељ на ком ћемо даље зидати моћи — то ћемо, ако искрени и истинити будемо признати морати; да и ако нам је књижевност коракнула у напред, да је то све мало, врло мало; признати ћемо морати, колико је тек у нас још необрађеног поља књижевног, признати ћемо шта ли је тек празнине, коју би ваљало попунити. Или зар није тако?

Та погледајмо само црквену књижевност нашу, па ћемо се згрозити, гледећи ужасну сиротињу, ужасан немар и нерад.

Та ми се тужимо на струју данашњег века, којој је некако својствено материјализирати све, што је у човеку, тужимо се на антирелигиозан правац у савременом нам свету; ми презамо од духа данашњег времена, који с презрењем гледа на свету веру и цркву, ми признајемо како је у народу нашем неразвијена религиозна свест, а дела запитајмо се, колико смо се постарали, да се црква и представници њезини оружају супрот свију опасности. Колико смо се постарали, да кандидати чина свештеничког буду стајали на једнакој висини с осталом интелигенцијом нашом. Колико смо се састарали да нам литература црквена добије виша и шира полета? Запитајмо се, камо првосвештеника наших, које је наш сиромашан народ тако сјајно, тако богато обдарио. Камо их да сиђу у средину народа, камо их да испитају тегобе и невоље цркве, народа и свештенства свога. Камо их да обезбеде опстанак листу црквеном, који би требао да шири луч свете вере и морала, те да сузбија све оно, што је кадро у очима народа ослабити веру, поштење и морал. Камо их да се постарају, којим путем ваља унапредити црквену књижевност нашу. Камо их да расписом пристојних награда побуде вољу у оних, који су раду вољни, те да рад и оживотворе. Та ено, на жалост и срамоту нашу, и данас још стењу кандидати чина свештеничког под теретом вечитог пискарања богословских студија. Та ево и данас још нема штампаних учебника на заводу богословском; а о већим делима на пољу црквене књижевности, о меценатству, о усавршавању црквеног беседништва — да и не говоримо. Истину! Жалост тешка, а срамота грдна са немара, са небриге наше. Па зар се и то онда зове старати се око унапређења живота цркве па и народа нашег?...

Ако погледамо колико смо пак на пољу других врста књижевности наше порадили, колико смо настојали да прокрчимо пута, да развијемо све своје силе просипљући по народу нашем зреле плодове рада свог — то, ако истинити будемо, признати ћемо морати: да поред свих оних лепих заметака на пољу књижевности наше, поред свег оног рада који би се можда радом других далеко просвећенијих народа мерити могао — ипак треба много, много више настојања око књиге наше. Или зар није тако? Та погледајмо само, камо нам економне радне снаге књижевне? Камо нам вишег, позитивнијег и практичнијег правца? Та ето, поцепали смо радне снаге наше. Хоћемо сви и свуда конкуренцију, која до душе, и ако је корисна где се тиче материјалних интереса — то није пробитачна на пољу духовне радње и то баш у нас, где би жетва била доста велика — а сувише је мало вољних раденика. Погледајмо само како ли нам ничу листови наши а како ли нам брзо гину. Запитајмо се, колико смо допринели радом својим и књигом, да народу омилимо и отворимо укус читању? Колико смо се постарали да подмиримо потребу здраве и знанствене критике, којом би се оцењивао сваки рад наш, те тиме требио кукоељ од пшенице, а тога је на жалост доста. Како ли смо се постарали да ширимо књигу нашу. Та ено нам „Матице“ наше са толиким новчаним средствима, којој је управо циљ да унапређује и шири књижевност нашу. Па шта видимо? Ако истинити будемо, ми ћемо признати морати: да и ако нас извештаји о радњи њезиној нешто и теше, то ипак држимо, да нам се неће замерити моћи ако речемо: да би много више успеха требало у правом и практичном деловању, много би више требало ширити делокруг и умножавати сретства за унапређење знанственог и систематског рада. Јер ево, овако ћемо дочекати да ће нам књижарнице наше, око којих није толико групираних снага књижевних и средстава материјалних — донети много више, него завод баш ли књижевни који би требао корен свога деловања далеко више да пружи по народу . . .

И ми се дакле тужимо на јадно стање наше. Ми се жалимо на апатичност нашег простог народа, ког овај сваком приликом према књизи манифестује. Ми се вајкамо, што у народу нема воље за племенитијим уживањем, које би бар требало да карактерише неку духовну узвишеност. Та будимо искрени и истинити, метимо руку на срце, па ћемо одмах признати и рећи: Та како ће бедан и кукаван народ наш пригрлити књигу, коју не умемо или зар нећемо да му пружамо ми. Та како ће се њему омилити књига, кад му интелигенција његова, још више у том греши, јер нам свакидашње искуство показује, да неки део интелигенције, мало, скоро ништа не троши на књигу српску и листове српске. Та како ће да дође бедан народ до честите и корисне књиге, кад му омладина његова „та крв од крви његове, и кост од костију његових,“ ево до селе мртав санак боравила. А од селе? Признајмо, да ако омладина, та узданица народна не пође путем, који заиста води срећи и благостању народном, ако не сиђе у средину народа, ако не проучи заиста праве и битне потребе свога народа, ако не ступи смело у борбу за животне интереса његове, — ако велимо, најближа будућност не буде на видик изнела много више воље, много вишег и озбиљнијег рада — онда нек брише са себе то дично име — „узданице народне.“

А шта да речемо тек о оним синовима народа нашег, о оној интелигенцији нашој, која је трудом и муком народа одгојена и васпитана, те у прву реду позвана, да му се достојно одужи. Хоћемо ли зар да се упитамо: како стојимо с оном интелигенцијом нашом, која треба да предњачи народу, у погледу свести српске, чистог родољубља и пожртвовања?

О, ако будемо искрени и истинити, шта би тек ту могли набројати жалосних знакова и немилих појава, које би најжешћу осуду заслужиле. Или зар није тако? Та ето у нашем народу, буди богу хвала, као у мало коме, безброј заклада, које честити, племенити и истинити родољуби оставише, с том племенитом намером, да се синови народа нашег што боље изуче и васпитају, те да себи и народу од користи буду. Неумрли добротвори наши, положише на огњиште народне просвете сву своју муком и трудом стечену тековину. А погледајмо само, како ли се ти данас богати питомци сећају свога сиромашног народа, како ли се сећају својих добротвора? Запитајмо се, како су се одужили и одужују и као људи, а понаособ као Срби? Нека је част онима, који осветлаше образ — али, колико нас је још што тешко грешимо; признајмо колико нас још доста има, на које се наш бедан народ, као на интелигенцију, пуним правом зажалити може, што је утрошио и једну пребијену пару.

Па хоћемо ли зар и даље набрајати све оне прилике и неприлике у којима смо грешили, па на жалост и данас још грешимо? Зар да не признамо, колики терет одговорности носимо баш на себи ми, који смо у првом реду позвани, да се бринемо и старамо о срећи и напретку народа нашег. Зар да неочајавамо када погледамо, шта се збива око нас? Или зар је јаду, невољи и патништву нашем неко трећи крив?

Не! Ово неколико искрени речи рекосмо, јер нам на жалост, свакидашње искуство показује, колико много грешимо ми, ког народ наш својом интелигенцијом назива, а која опет и сувише много кривице сваљује на кукаван народ.

Рекосмо ово у најбољој намери, јер је крајње време, да се сви и свуда промислимо о дужности нашој око свега оног, чиме се утврђује благостање народа нашег и наша будућност народна.

Је ли нам дакле у истини стало до среће и благостања нашег; је ли нам стало до тог, да кукаван народ наш изведемо из помрчине незнања на светлост науке и умења; да га изведемо из ропства фараонскога у онај блажени и сретни Канаан моралног, материјалног и политичног благостања — а ми онда дела сетимо се боље сви и свуда свога положаја и својих дужности, па непропуштајмо ни једну прилику, ни један тренут а да својим радом не помогнемо нашем добром, ал бедном и кукавном народу. Пожуримо се, крајње је време!

Лука Поповић,
свештеник.

Сабор Троједне Краљевине.

(Седница од 24. септембра.)

Председник Крестић отвори седницу у 10 сахата пре подне.

У настављеној расправи о адреси узе реч:

Заст. др. Шрам: Адреска дебата сама по себи је од велике важности; што увек бива на почетку сабора, те што је прво поље и прва прилика, да се странке могу састати на уставном попришту. Говорник пређе за тим говорити о протупредлогу г. Мразовића и другова те рече, да мора пре свега истакнути опћениту примедбу, да је на име већ сам тон и стил претупредлога мањине састављена одвећ великом оштрином, те да носи на себи обележје ванредне огорчености; премда је такав начин неуместан, допушта га ипак, на колико има бити изјавом једне странке, и на колико је протупредлогом изазвана страначка борба.

Први, опћенити део протупредлога мањине разликује са само у стилу од протупредлога одборова, јер и он прихваћа радошћу манифест о сједињењу Крајине. На мах иза тога надовезује протупредлог разних примедаба и жеља, које уважава, но те жеље немимоилази ни адреса одборова. И адреса одборова наглашује, говорећи о целовитости земље, питање о Далмацији и Реци, но она уједно вели, да ће земљи наћи оправдана наслова за целовитост у својој за државу вредности, а управо та вредност има бити мерилом нашег политичног живовања. Но ма да и јесте захтев гледе Далмације посве оправдан, не можемо ипак сами себи решити то питање, у њ властни су утицати и други фактори, која стоје изван оквира нашега државнога живота; није дакле могуће очекивати, да ће се ова жеља народа решити преким начином. Тачка протувредлога о Реци врло је знаменита. На једном месту протупредлога мањине вели се: И ми смо спремни признати Реци автономни положај. На колико се овде разумева онакав автономни положај, који иде преко наше властите автономије, то питање решено је само по себи, јер ми у многим пословима не уживамо автономије, те је ни другом не можемо признати. Мисли ипак, да је писцу протупредлога лебдило пред очима, да се Реци даде автономни положај унутар оквира наше автономије. Ако се ово допусти, где тада остаје тачка, где би се с Реком састали.

Говорник прелази за тим на питање о преустројству сабора, споменуто у протупредлогу мањине. Вели се, да данашње устројство сабора није према репрезентативном суставу. Но протупредлог није се у овој ствари очитовао, да је за сустав једне или двајух комора, те с тога с државноправнога гледишта сматра ову тачку протупредлога недостатном. Што се тиче притужба наведених у адреси мањине против избора, говорник држи, да с формалног гледишта те притужбе те спадају у адресу, с гледишта пак државноправнога не може ни пошто одобрити, што се вели у протупредлогу, да је оправдана сумња, да ли је сабор израз воље народа. Ово је по његовом мнењу врло погибелан прецеденс, који би могао бити подлогом да се овај или онај сабор сматра неваљаним и да се најпосле доведе у двојбу законитост целог законског сустава.

Вели се на даље у протупредлогу, да је слобода штампе скучена, јамачно се тим речима шиба на заплене листова. Он би ту изреку само тада разумео, када би се тврдило и могло доказати, да је било случајева, у којима се запљена обавила против слова закона. Упозорује да је слобода штампе регулирана тисковним законом, те да је по том закону области допуштено запљењивати листове а у самом закону има лек против запљенама. Закон тај донешен је од странке, у којој су били прваци и некоји садањи прваци опозиције, који ипак нису ништа опажали против начина, како се тај закон рабио по пређашњој влади. Он је са своје стране дизао тада глас против тог начина, но освда, како ју подиже протупредлог мањине, није ни оправдана ни праведна.

Говорник прелази за тим на одношај владе према чиновништву. Са гледишта праведности и либерализма не сме чиновништву ништа замерити, ако гласа за владу; чиновник је јавни носиоц начела владиних. На крају изјављује протупредлог, да нагодбени закон незајамчује земљи довољан развитак, те се неодриче прбва и душности, да у згодан час заподене питање о уређењу државноправних одношаја. Ово је тачка, где се странке абстрахирајући од изборнога пасуса протупредлога, битно разликују. Та тачка протупредлога врло је опћенита, те је протупредлог имао навести и установе које се имају реформисати и у којем облику. Изјава тако опћенита, неизвесна и еластична није прама задатку којем би имало одговарати, јер се неоправдава разлог, с којега би се имало тражити промена државноправнога одношаја.

Прелази за тим на говор заступника г. Арнолда. Г. Арнолд забацио је опћенитим начином адресу одборову, те рекао, да у њој има неискрености и непристојности, да није достојна ни круно ни нас самих. Он је такође и криво схватио адресу, кадје говорио против изразу „непресахљико врело“ тај се израз односи само на Крајину, те је посве оправдан. Говорио је надаље о интересантности. То је врло замамљив појам, но интересантност може се стећи на разне начине. За време Наполеона I. држало се је, да је у свим стварима односећих се на државни живот Европе, његово мнење највеће, но када се је питало за то његово мнење, није нико за њ знао. Наполеон знао се је увек заодети плаштем мистичности и скромности; такових примера има и у парламентарном животу. Будући да г. заступник Арнолд стои изван странака, то њему непреостаје друго, него да сабор или коју год странку у сабору упути о ваљаности својих назора или да онда стане на чело тој странци или пак да увиди, да му је положај безплодан, те да приступи којој странци и постане њезиним чланом; ако пак остане и надаље изван странака, неће моћи оправдати свој положај, те ће тако подпуно изгубити своју интересантност.

Пређе за тим на „странку права“ те вели, да ће као увек бити објективан, јер не жели, да се владајућа огорченост још повећа, и јер му објективност лежи у нарави. Мора се допустити, да та странка, која се пре више година састојала из редких чланова, којој су се угибали многи слојеви народа, има данас више присташа и у саборници и у

земљи, те се с њом мора данас рачунати као с позитивним чинбеником. Та странка прошла је од свога постанка до јучер велезнаменитих фаза, не велим у програму, него у својем страначком животу. Изпрвине нагласивало се је у тој странци, да јој не преостаје него двоје, апелирати на право и држати се у пасивности, док не осване моменат да може остварити свој програм. Та странка говорила је, да нагодбу не признаје обвезатном, јер да се противи хрватском праву; прама тому и њезин орган нема речи сабор, него само „сабор“ inter signa. Према свему тому не би та странка пити смела суделовати у сабору, јер суделујући у наши разправа одступа од програма и санкционира оно, против чему војује. Јуче је велецењени њезин члан г. Фолнеговић рекао, да он жели реформу постојећега државнога стања законитим средствима. Ово га је с те стране врло изненадило, јербо већ сам израз законитим средствима инволвира много више, него је странка права допуштала до,селе народној странци и државном суставу. Може се рећи, да је и странка права преко г. Фолнеговића признала нагодбу, јер се само у нагодби могу наћи она законита средства, којим се даје реформирати данашње стање. (Живио.)

Премда са свим штовањем и патриотичним поклоном излази у сусрет речима „хрв. државно право“, зна он ипак, да ће се дотичнику, који би питао, што је то државно право, моћи само дотле задовољити, док он не би питао за први корак, да се то право оствари.

Ако се под остварењем хрв. државнога права разумева, да би само Хрватска имала ексклузивно утицати на своје послове, тада таково остварење није ни могуће, оваковог пак хрватског права не памти нити наш, нити више прошлих векова, шта више, од како је Хрватска у заједници с Угарском, није таково држ. хрватско право постојало. Држи с тога, да озбиљан и реалан политик не може гојити тежње, које у реалном животу немају изгледа, да се могу остварити, јер радећ овако, неће се задовољити оному, који жели, да се у животу нешто реалнога створи, а очува и уздржи оно, што већ постоји, Као што у сваком народу, тако имаде и код нас људи, који су склони на опозицијонално држање, па ће ти, на колико се уме на њих деловати, бити кандидати проселита сваке опозиције, у првом реду пак, која је окретнија и спретнија, који ће му дати бољи и позитивнији програм од онога, који је пун резерва и двојбености. Таква опозиција палази свој извор у материјалном стању земље, у несмиљеном утеривању пореза, у мањкавости устројства управе и у другим таковим разлозима. Из такових живаља рекрутирају се кандидати опозиције, те може уверити, када би кому материјалне наше одношаје пошло за руком претворити у издашно боље, када би се постигао идејал управе, правосуђа и т. д. да се тада не би нашао ни стотински део кандидата опозиције. До год. 1848. ни Хрватска ни Угарска нису имале у својој власти толико грана јавнога живота, колико имају данас. Жалостно је свакако, завршује говорник, да се у тако маленој земљи, као што је Хрватска, разпадамо у странке, да се разштркани коњемо, на место да, ако се већ и не можемо састати у једну странку, сведемо наше страначке одношаје у неки хармонички размер, где би једна странка другу подупирала, јер би само тако могли благотворно радити за нашу убогу домовину. (Живио.)

Заступник Матасовић вели, да је адреса већине све пре, него чисти израз народнога осећаја. Говори за тим, да је скучена слобода штампе, те држи, да би се били згражали над безакоњи, која су се тобож збивала у земљи за време избора, да се нису новине заплењивале. Уз слободу штампе могла би се и многа владина мана одстранити, а и народ боље би се управљао него данас. Једна је ипак само чињеница, која му је на срцу, те с које не може примити адресу већине, а то је суспензија свеучилиштних професора дра Војновића и дра Врбанића. После 7 година, што је протекло од устројства свеучилишта, појавио се је над њим облак буре, јер су двоје најизврстније његове силе стављене под изтрагу и суспендиране. (Гласови: То не спада овамо.)

Председник Крестић опомиње говорника, да се држи предмета дневнога реда.

Заступник Матасовић (настављајућ) вели, да су професори, гласујући при градских избори по својем уверењу, имали пред очима, да су као значајни људи дужни и значаје одгајати.

Председник Крестић чита §. 31. пословника, по којем може председник онога говорника, који се непрестано удаљује од предмета, позвати на ред, а напокон му дозволом куће и реч одузети. Када буде изтрага проти тој господи готова, може говорник као заступник народа изнети ствар пред кућу, те владу по закону на одговорност позвати. —

Заступник Матасовић, говорећи све једнако уз жагор куће о суспензији, вели, да се таковима потамњује углед свеучилишта, да се професорске столице изпражњују, те ће врстни професори најраће одилазити у туђину, па ће се домаће столице попуњивати суплентима. Пресветли госп. Живковић спочитнуо је опозицији, да је нихилистична (Гласови: Није тако); говорник примио је то за шалу, но ако влада кроз обуставу ваљаних професорских сила умањује и сам број слушатеља на свеучилиштима, те тиме шкоди материјално граду Загребу, тада она правећи ex aliquid nihil, постаје нихилистичка. (Негодовање.)

Одсечни предстојник Живковић рефлектираће само на две предговорникове примедбе: Рекао је, да свеучилиште губи углед кроз то, што су два његова члана стављена под изтрагу, надаље хтео је владу означити нихилистичком. Пре свега одговара предговорнику, који је у својем говору толико апелирао на чисти осећај народа, да се поклони изразу тог чистог осећаја, а то је већини сабора; ко то начело пештује, њему овде нема места. Што се тиче његових примедаба о суспензији двајух професора, чуди му се, како може особно питање свађати у савез са свеучилиштем. Говорник доживио је, да је професор политике на бечком универзитету без сваког даљег питања био скинут са службе само ради једнога предавања, но нико није с тога бацао сен на бечко свеучилиште. Када је реч о особама не може допустити, да се пре, него што буде ствар својим редовитим путем приведена концу, то двоје спомиње; када би влада учинила што против закона, тада се по закону могу против ње мере поприми ти. Што се тиче друге примедбе одговара, да није никога назвао нихилистом, те моли опозицију, да себи ненадева имена, која јој он није дао. Рекао је само, да се је страховало, и да се је показао појав, који је сличан нихилистичној Русији. (Заступник Каменар непрестано прекида).

Председник Крестић према г. Каменару: Ја ћу чувати достојанство куће против ваших непристојних израза.

Заступник Каменар упада у реч председнику; председник звони, чују се гласови: Та то је тероризам од г. Каменара.

Заступник Каменар: Немојте вређати заступнике народа.

Заступник Котур: Ви изазивљете.

Заступник Васа Ђурђевић. За подлогу своме говору узеће сва три списа, која су предметом данашњој расправи. Нашао је, да се у многим точкама слажу. Прочитавши алинеју из адресе одборове, која говори о целовитости земље, вели, да је она тако тешка и важна тачка, да сами они не виде тооа, који неће да виде. Разглабајући за тим ту алинеју говори о Реци. Њему нису особно познати одношаји Реке, но како је о том ових 7 година, што је на сабору, много слушао, говориће на том темељу. Можда би боље било, да је заступник др. А. Старчевић, у место што је питао владу, зашто Река не шаље заступника на наш сабор, питао сама себе. Опозиција заборавља, да се речко питање као отворено питање може само онда изнети на разправу, када је по нас згодно време; но реко би човек, да се оно питање изазиље само зато, да се после, када се оно реши неповољно по земљу, може ударати на већину сабора.

Говори за тим о појавима, који су га прошлих 6 година у дну душе вређали, но он их је доследно затајивао, те је полазећи одавде кући, тешио свој народ, да су то само пролазни појави.

Да се је и надаље онако поступало, као прошлих 6 година, нека знаде опозиција, да осим речких не би у свој кући било напокон ни српских заступника; мисли, да ће само слогом хрватскога и српскога народа осванути срећа за ову нашу домовину. Пита опозицију, који су били патриоте, да ли они, који су подпиривали раздор, хушкајући противу Срба, или пак они, који су своје болове закапали у срцу, чекајући оно време, када ће се браћа моћи опет упознати и заједнички порадити о срећи ове земље. Странка права вели о себи, да стоји на становишту слободе, но он је пита, је ли слободно и патриотично, када се негира добар део народа у земљи, наиме Срби. Срба има, а моли у интересу среће ове земље, да се братински поздравимо.

У име достојанства народа мора одбити ону инсинуацију, да заступство ово није чист израз народне воље, па се пита, зар је данас могуће у нашем народу створити сабор, који не би био чист израз народне воље?

Говорећи за тим о адреси мањине, држи да је странка права може слободно подписати. Дочим странка права вели, да не стоји на становишту нагодбе, тврди опозиција неодвисне странке, да она стоји на том становишту, но стоји само зато, да може нагодбу срушити и како вели у адреси извести промену државноправнога одношаја.

(Свршиће се.)

Адреса Босанаца и Херцеговаца руском цару.

По домаћим и страним новинама много се у потоње време помињала адреса, коју су угледни људи из Босне и Херцеговине цару Александру III. послали, молећи га за помоћ. И ми смо у своје време, на прву вест о њој, донели белешку о истој. Адреса је сад у целини изишла на јавност, и по „Пешт. Лојду“ гласи:

Његовом величанству цару свију Руса, краљу пољском, великом кнезу финландском и т. д.

Сире! Победоносна војска покојног цара Александра II. Вашег узвишеног оца, ослободила је јужне Словене од турског ига. Црна Гора је опета добила своје старе области, Бугарска је слободна с обе стране Балкана, Србија се нема ничег више бојати. Само су становници Босне и Херцеговине своје стање погоршали. За пређашње турске владе, ма да је била неправедна и свирепа, и пак су власти, кад је жетва рђаво испала, један део пореза на траг враћале. Људи плаћаху порез према својим средствима, а заостатци су један пут преко године уређивани. Аустријске власти на против не праве разлике међу материјалном немогућношћу, што је у след прилика настала, и злом вољом, због које би неправда била осудити нас. У неким крајевима наше земље беше жетва веома рђава, али аустријске власти не ће да чују за наше тужбе, него продају дражбом нашу стоку, наше добро и наше зимње одело, не би ли натерале своте, које од нас траже и које бисмо могли набавити, само кад бисмо своју крв у новац претворили. Нова је влада забранила, да у својим новинама и књигама не смемо употребљавати словенска слова. По нашим школама, где су сва деца православне вере, учи их католички свештеник својој вери, а при том се служи прутом. Немачки језик, који је нашим повесничким предањима толико противан и који нам за будућност не може ни од каке хасне бити, неправедно нам се и силом намеће. Католичко свештенство гони нас, да градимо цркве за веру, која није наша, па по што су сви владини укази немачким или мађарским језиком састављени, а тих језика ми не разумемо, то немамо ни средства, ни начина, да се пред судови бранимо. У тој невољи, која нас гони, остала нам је само једна нада, да ће нас ваше величанство удостојити, те коју реч нами у прилог рећи, и да ће то мирољубиво посредовање довољно бити, да нам се наша слобода поврати, те да је не ћемо морати својом крвљу искупљивати.

ДОПИСИ.

= **Београд**, 24. септембра. Од како се кнез Милан вратио са свога пута, никако не престају гласови о кризи министарској. У самој ствари постоји криза по одавна. Министри Пироћанац и Гарашанин сложили су се, да по сваку цену уклоне Чеду Мијатовића из кибинета, јер мисле, да ће тиме, колко толико, ублажити незадовољно и огорчено јавно мњење, које је изазвано лакомисленим и штетним радом данашњих властника у Србији. Како се Чеда сматра као творац нових српских тековина (ту се разуме: конвенција са Бонтуом, трговачки уговор са Аустро-Угарском, финансијски нови, Мијатовићем пронађени, извори и т. д.) због којих је данашња влада свако поверење у народу изгубила, то се Пироћанац, Гарашанин и другови мисле на врло лак начин рехабилитовати, ако сву кривицу стровале на финансијског генија Мијатовића и присиле га да иступи из кабинета. Тиме би у неку руку Мијатовић сам признао особено становиште, које је заступао као члан Пироћанчевог министарства и примио својевољно сву одговорност, бар моралну, за почињена дела, за која, у самој ствари, сав кабинет мора одговарати. План српских министара не би био рђав, кад у самоме народу не би већ постојало једнодушно мишљење да кабинет Пироћанчев значи несрећу за земљу; овако, ма какав био резултат ове кризе, свестни грађани Србије нити ће моћи веровати целокупном виделовачком министарству, нити данашњим властницима — без Чедице. Но и иначе не теку ствари повољно по Пироћанца, јер Чедица „главу даје, ал оставку не даје“, захтевајући одсудно да, или цео кабинет одступи, или остане по старом. Па како сам кнез подржава Мијатовића, то је остало по старом до прве скупштине. Говори се, да је кнез нарочито нагласио, да се кабинет неће мењати до скупштине, а још мање приновљавати; после шта им бог да! Тако стоји ствар са министарском кривом. Влада се узалуд труди преко пресбирова, да путем бечких и пештанских гласила бриће њено пориче, јер је факт, а то признају сами владини приврженици, да су међу министрима поникле диференције, које се само падом целог или појединих чланова министарства могу изравнати.

Пироћанац је отпутовао у Беч, приватно, као што се говори, да набави намештај, нове ствари, јер ће за 14 дана да држи свадбу. Чудно то „приватно“ путовање изгледа за само време кризе министарске! Бар у Србији знају, да нам министар-председник није милијонар или нешто тому слично, да ће имати и излишног новца и времена да због набаве покућанства путује у ово време по вашарима. Бливу је дакле памети, да ће Пироћанац пре хтети да што прода на — Балплацу, него ли да пазари. Овде се бар поуздано тврди, да је Пироћанчев пут у Беч чисто политичан — у интересу самоодржања, а то је и најближе истини, јер како се овај кабинет једино аустро-угарским упливом одржава, то је природно, да ће председник његов у критичном моменту да тражи помоћи у Аустро-Угарске. Истина, за Србију ово баш није најласкавије, али шта се може, кад смо до тог дошли. Ево већ од неког времена уцењене су главе неких познатих Срба од стране аустријске босанске управе, бајаги, што ови учествују у херцеговачком устанку. Зна се, да је Пеко Павловић у Прокупљу, Алекса Јакшић у Београду, где живе под заштитом српских закона, па ипак наша влада не нађе за нужно да обавести пријатељицу Аустро-Угарску, да бар на миру оставља српске грађане и заштитнике.

Све те појаве дале су повода првацима либералне партије да се и фактично прикупе и сложно одупру струји виделовачкој. Пошто су још пре неколико месеца склопљена и одобрена правила, одржан је 17. о. м. главни устројни скуп „Дружине за потпомагање српске књижевности“, на коме је, с правом се може рећи, учествовао цвет српске интелигенције и најимућнији људи престонице. На скупу није било китњастих беседа, а још мање какве демонстрације, већ је све у најбољем реду и лепој слози учињено за успешан почетак. Изабрани су контролни и управни одбор. У први је Ристић, Рад. Милојковић, С. Вељковић, сенатор Вујовић и трговац Паранос. У другом, управном одбору, скоро су сви бивши либерални министри, Јов. Бошковић и два трговца. У прилогу вам шаљем правила. (Донећемо их идући пут. — У.) Дружина оснива политички лист, као што чујем, под именом „Српска независност“ са Лазом Костићем на челу, који ће у место „Истока“ и „Новог Века“ излазити 4 пута недељно као орган либерално-демократске партије. Сем тога циљ је дружине да набави штам паризу и да потпомаже српску књигу.

---

†

СТЕВАН БОШКОВИЋ

МЕРПИК.

Овај час стиже брзојавна вест из Беча, да је тамо јутрос (29. септ. — 11. окт.) после једне тешке операције преминуо Стеван Бошковић, мерник шајкашких општина из Старог Бечеја.

У Бачкој је био он врло позната и врло популарна личност. Наша народна странка бројала га је међу своје одличне чланове. У кругу, камо је његов рад и уплив допирао, био је усталац и прегалац за народну ствар. А народ му се одазивао својим поверењем. При организацији наших епархијских власти био је изабран за члана бачке епархијске скупштине, а као такав затим у епархијски административни одбор. Као члан овога одбора вршио је своју дужност савестно. Још нам је у живој памети случај, кад се пролетос новосадска црквена општина хтела да огради против мучког нападаја свога свештенства на народну аутономију, и тад је сазваној ванредној скупштини општинској епархијски административни одбор сметње чинио, — како је покојник, у вече касно брзојавним путем о томе догађају извештен, још оне ноћи по најгорем времену и путу дојурио, да доспе у седницу административног одбора, што је за ујутру заказана била. Шајкашке општине изабрале су га пре 11 година за свога мерника, да их у ствари њихових ритова противу закупничке конзорције заступа. Па и ову је дужност најсавесније вршио.

Књижевност српска има да му захвали за збирку „Бачванских песама“, којима је он у веселом друштву и у добро расположеном кругу својих пријатеља најбољи гласни тумач умео бити. А пријатеља је имао млого, јер је заиста умео пријатељем бити. И ми оплакујемо у њему доброг пријатеља.

Човек, који је умео често да нам својом веселошћу и добродушношћу измами суву радости из очију, заслужио је заиста, да многобројни његови пријатељи пусте и једну суву туге над његовим још отвореним гробом.

Вечна му памет, и лака му земља била!

Нови Сад, 29. септембра. — На првоме месту доносимо адресу посланика српске народне странке на земаљском уг. сабору. У сутрашњој седници (у среду) биће у сабору предана онака, као што је саопштавамо.

НОВИЈЕ.

— На сабору Троједне Краљевине примљен је 27. о. м. поднесак о индемнитету у трећем читању. Мајценова интерпелација о ограничавању преске слободе одложена је.

— Нов угарски грађански поступак и закон о ексекуцијама ступиће, као што „Уг. Пошта“ дознаје 1. јануара (рим.) 1882. год. у живот. Дотична наредба узеће се скорим у министарству правосуђа у претрес. По што ти закони стоје у свези са законом о стецишшима (конкурсима), то се може очекивати, да ће и овај почетком нове године ступити у живот.

— Аустро-угарске царинске конференције у Бечу прекинуте су због великих диференција у тражбинама једне и друге стране. Угарски повереници искали су нове упутке. Како их добију, конференције ће се наставити.

— Ма да с једне стране поричу, да ђен. Далеп не ће одступити с начеонишшва босанске земаљске управе, и пак с друге стране тврде, да ће га на тој пошти одменити ђен. Јовановић, дивизијонар и садашњи управитељ штапског официрског курса у Бечу.

— Српски мајор Шафарик, који је надгледао, како се у Немачкој праве наручене пушке за српску војску, вратио се 24. о. м, у Београд.

— Српска влада дала је једном инглеском друштву концесију за препарисање живих свиња и извоз препарата. Друштво ће још ове године почети своју радњу.

— По што је железнички подузетник у Србији, Вергер, обуставио плаћање, то је београдски трговачки суд 27. о. м. узаптио све његове покретне ствари.

— „Б. Оп. Нов.“ дознају с Цетиња, да је тамошњи Аустро-угарски резиденат, пуковник Темел, искао од црногорске владе, нек она затвори своју границу, да не би могли у Црну Гору ускакати Бокељи, који долазе под домобранску службу.

— Из Берлина јављају, да је Гамбета прошлог петка био у Дражђанима, где је походио своје нећаке, који се онде уче. Онде се састао само с неколико особа, па онда у Липско отпутовао. У Паризу се гамбетин пут држи у највећој тајности.

— Гледстон је 26. о. м. држао у Лидсу бе-

седу, где је честитао слободоумној инглеској странци, што је берлински уговор извршен, у колико се тиче Црне Горе и Грчке.

— „Аж. Ава“ јавља, да ће Инглеска и Француска свака послати по једну оклопницу под Александрију зарад заштите јевропских посеобина у Мисиру. То ће учинити у след тога, што је Порта послала два повереника у Мисир.

— По Милану се 23. о. м. пронео глас, да је онде откривена социјалистанска завера против талијанског краља Умберта. Бивши гарибалдовски официр, Антонио Ренси из Вила-Франке, ухваћен је и затворен. У стану му нађоше ђулад, намењену, да их баце краљу под кола. Социјалисте се одричу Ренса, веле, да с њим никад нису имале, нити имају свезе.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ“.

(При закључку листа приспео).

Будим Пешта, 29. септамбра. Министар Хајмерле јуче по по дне умрьо од срчаног удара (Herzschlag). — Данас у Бечу умрьо Стева Бошковић.

Члановима „Матице српске.“

Овогодишња главна скупштина одлучила је да се за сваког члана матичиног, који има право да добија „Летописе,“ чувају за годину дана „Летописи,“ који му припадају, а после ће их моћи добити само у толико, у колико их буде било на стоваришту.

Према тој скупштинској одлуци позивају се сви чланови матичини, да се постарају, како ће за времена добијати сваке године опе „Летописе,“ на које као чланови права имају.

Из седнице управнога одбора „Матице српске,“ у Н. Саду 19. септембра (1. октобра) 1881.

Председник „Матице српске:“
Др. ђорђе Натошевић с. р.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Сад баш изађе из штампе

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 127.

(Свеска трећа за годину 1881.)

У овој су књизи ови саставци: I. Право освајање (анексије) и плебисцит у данашњој међународној теорији и практици. Од проф. Г. Гершића. — II. Владика Арсеније Радивојевић и његово страдање. (Слика из новосадске прошлости.) Од Ђорђа Рајковића. — III. Манастир Грабовац. Од Владимира Красића. (Наставак.) — IV. Хафис. Спев Николе В. Ђорића. — V. Со као руда и њено културно-физиолошко значење. Од Моје Медића. — VI. Наша новија лирика. V. Од Стевана В. Поповића. — VII. Књижевност: Хемија са гледишта модерне теорије. I. Неорганска хемија. Израдио С. М. Лозанић. Критика М. Петровића. — VIII. Матица српска: Извод из записника књижевног одбора и одељења године 1878.

Ко од чланова матичиних жели, да му се свака свеска „Летописа“ одмах чим изађе поштом доставља, нека пошље 50 новч. благајници „Матице српске“ у Нови Сад у име поштарине за годину дана.

Претплатна је цена на годину за четири свеске „Летописа“ 2 фор. а. вр., а свака свеска стоји 70. новч.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ.

СА 40 ПРОЦЕНАТА ПРИДЕ

у књигама нашега издања

(и то по избор у својевољном) — и које досад броје до 180 разних дела — и у које узимамо и Певанију Змај-Јована Јовановића — и све дечије књиге из наше „Библиотеке за мали свет“ и све друге.

Препоручујемо: **родитељима, учитељима, школским одборима и старатељима** највећи и најподпунији избор

свих прописаних и школских књига

које дајемо све по назначеној оригиналној цени **са 40 процената приде.**

Омогућени нашим дојакошњим радом књижарским, чинимо зато, да би П. Т. учитељи, школски одбори, и старатељи, — где — школске библиотеке основали, а досад већ основане библиотеке попуњавати могли, —

или

коме је повољније, — дајемо на све школске књиге:

12 процената попуста

од оригиналне цене уопште — а на издања владе хрватске пет процената.

На жељу шиљемо сваком радо и у напред каталог наш, — за избор тих књига што за **40** процената приде припада.

Напослетку нек је и то на знање, да су нашим издањем и ове године

прописи са српским сликама

насловним изишли и сваки рис је сортиран

са 32 разноврсне слике

Цена је рису од 240 комада **само ф. 1.50.**

У Новом Саду почетком школске године 1881.

Српски књижари и књигоиздавци
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Сада баш изиђе из штампе у наклади потписане књижаре ове **нове књиге:**

ШАЛА И САТИРА

од

АБУКАЗЕМА.

Садржај је књизи: 1. **Прва реч.** 2. **Издајничко писмо**, цифраста хумореска у три цифре. 3. **Савет онима, који се још нису родили.** 4. **Покојни поп Јоца и његове лакрдије.** (1. Згодитак на лутрији. 2. Натегача. 3. Жив покојник. 4. Поп Јоца жени синовца. 5. Бунде на избор. 6. Јефтино гориво. 7. На вашару. 8. Помирење. 9. На ускрс у аришту). 5. **Кучебер као рушитељ невине љубави.** Из записника једнога ђака. 6. **Шта ко мисли.** 7. **Правдање једног калуђера.** 8. **Па ако хоћеш, ако нећеш!** Роман у 9 глава. 9. **Теч'ће вода куд је текла,** или: кад човек зрело промисли — тако је! 10. **Младожења у иришком блату,** трагикомичан догађај. 11. **Несретна љубав,** жалостан роман у шест глава. 12. **Писмо милој,** (пише један уредан ђак). 13. **Несуђено кумство,** мамурна приповетка. 14. **Избор мајчиног ђака.** 15. **Мале приче.** (1. Нова лепеза. 2. Срео попа. 3. Велика господа. 4. Неће више никад. 5. Лаже и кад ћути. 6. С богословског испита. 7. Да се пре родио. 8. Да не деле без њега).

Цена је књизи у лепим оригинално израђеним корицама само 40 новч.

ИЗ ДАЛМАЦИЈЕ

(ПО ХОДОЧАШЋУ.)

Цена 30 новч.

Ко нам поштанском упутницом унапред пошље новце, и 5 новч. за поштарину, томе шаљемо исте у крстоплету.

Књижара Луке Јоцића и др.
у Новом Саду.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ

КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначени и у ту струку спадајући артикла по умереној провизији и строго солидној послуви.

Извештај од 26. септембра (8. октобра) 1881.

Жито из Потисја	77—79	ф. 13.10	ф. 13.40
„ „ „	74—76	„ 12.75	„ 13.—
„ банатско	77—78	„ —.—	„ —.—
„ „	74—76	„ 12.75	„ 13.10
„ „	72—73	„ 12.25	„ 12.65
„ бачко	74—75	„ 12 80	„ 12.90
„ „	72—73	„ 12.25	„ 12.75
„ влашко	75——	„ —.—	„ —.—
„ „	71——	„ 11.10	„ —.—
„ српско	76——	„ —.—	„ —.—
„ „	72—74	„ —.—	„ —.—
Узанц-жито за март-април	— — —	ф. 13.25	ф. 13.30
„ за септ.-октобар	— — —	„ 12.60	„ 12.65
Раж мађарска	— — —	„ 8.75	„ 9.—
„ влашка	— — —	„ —.—	„ —.—
Јечам за храну	— — —	„ 7.20	„ 7.75
„ за пиваре	— — —	„ 8.—	„ 10.—
„ влашки	— — —	„ —.—	„ —.—
Зоб трг. роба	— — —	„ 7.—	„ 7.60
„ фина роба	— — —	„ —.—	„ —.—
Узанц-зоб за септ.-октобар	— — —	„ 7.85	„ 7.90
„ за март-април	— — —	„ 8.35	„ 8.40
Проја мађарска	— — —	„ 5.—	„ 6.—
„ влашка	— — —	„ 6.—	„ 6.50
„ влашка за пролеће	— — —	„ —.—	„ —.—
Кукуруз, готова роба, банатски	— —	„ 6.40	„ 6.85
„ „ „ влашки	— —	„ 6.40	„ 6.90
„ за мај-јуни банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за септ.-август банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за септ.-октобар банатски	— —	„ —.—	„ —.—
„ за мај-јуни 1882. од идуће жетве		„ 7.50	„ 7.52
„ за јан. фебр. март, банатски нови		„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов		„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl	— — —	„ 13.—	„ 13.80
„ банатска	— — —	„ 12.—	„ 13.—
„ за август-септембар Kohl	— —	„ —.—	„ —.—
„ за јули-август банатска	— —	„ —.—	„ —.—
Горушица по квалитету	— — —	„ 6.50	„ 7.—
Мувар „ „	— — —	„ 6.50	„ 7.50
Ланено семе по квалитету	— — —	„ 13.—	„ 14.—
Кудељно семе „	— — —	„ 7.50	„ 8.—
Бикеч по квалитету	— — —	„ 6.—	„ 6.50
Пасуљ бели нови	— — —	„ 12.—	„ 13.-
„ „ стари	— — —	„ 9.50	„ 11.—
„ жути нови	— — —	„ 11.75	„ 12.50
Погачице од репице	— — —	„ 6.—	„ 6.25
Погачице од горушице по квалитету	— —	„ 4.—	„ 4.50
Паприка трг. роба	— — —	„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба	— — —	„ 35.—	„ 45.—
„	— — —	„ 32.—	„ 34.—
Мед оцеђен	— — —	„ 28.—	„ 30.
„ восчан	— — —	„ —.—	„ —.—
„ за октобар-новембар оцеђен	— —	„ —.—	„ —.—
Восак рожнавски	— — —	„ 118.—	„ 120.—
„ славонски	— — —	„ 122.—	„ 125.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		„ 15.25	„ 15.50
„ „ „ „ у џакови	— —	„ 15 —	„ 15.25
„ „ стара роба у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ —.—	„ —.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма		„ 16.25	„ 16.50
„ „ „ „ у џакови		„ 15.—	„ 16.25
„ „ стара роба у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ 11.—	„ 12.—
Пекмез, готова роба, славонски	— —	„ 19.50	„ 20.—
„ за септембар-октобар славонски		„ 20.—	„ 20 50
„ „ „ „ банатски		„ —.—	„ —.—
Свињска маст варошка	— — —	„ 69 50	„ 70.—
„ „ сеоска роба	— — —	„ —.—	„ —.—
Шпијарке прима мађарске	— — —	„ 23.—	„ 24.—
„ прима славонске 1878.	— —	„ 14.—	„ 15.50
„ секунда „ 1878.	— —	„ —.—	„ —.—
„ прима српске 1879.	— —	„ 20.—	„ 21.—
„ прима српске 1878.	— —	„ 14.—	„ 15.—
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.		„ 110.—	„ 132.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.		„ —.—	„ —.—
Јагњеће за табаке 102 ком.		„ 70.—	„ 85.—
„ за ћурчије 102 ком.		„ 110.—	„ 122.—
Козије по квалитету за 56 кила	— —	„ 52.—	„ 54.—
Јарећe „ „ мађар. сремс.	— —	„ —.—	„ —.—
„ тешке	— — —	„ —.—	„ —.—
Вуна срп. и бос. по квалитету цигаја	—	„ 50.—	„ 55.—
„ „ „ цакел	—	„ 40·—	„ 45·—

Рана У течају ове недеље имадосмо у готовом житу чврст правац, добро продавање и живу куповну вољу, цене се поправиле са 20 до 25 нов. и тако се прометуло ове недеље око 120.000 мет. цент. У другим врстама ране, као зоб, јечам и раж остао је посао, код непромењених цена, потезуђ, у кукурузу слаб посао, цене, спрам оних прошле недеље, са 10 до 15 пов. јефтиније.

Продукти. Довози од нових шљива још једнако су слаби приспевше партије босанских продају се по ф. 16.— ф. 16.50 а српских по ф. 15.— ф. 15.50. Старе шљиве осташе и ове недеље без купаца. И у пекмезу немамо ове године особиту продају, почем Немачка своју потребу из Бохемије и Моравије, које ове године особито добру раколту имају, покрива. Шпијарке осташе и ове недеље без икаквог посла, шта више, и на нову робу, од које се већ мустре овде налазе, нема понуде услед резервираног држања купаца.

Курс бечке берзе 29. септ. (11. окт.)

Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.62
Наполеондори	9.36
Немачке марке	57.25

ОГЛАСИ.

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено учитељско место у Торни у чанадској жупанији овим се стечај расписује.

Плата је у готовом новцу 200 фр. а. вр. три јутра ораће земље, на коју учитељ порез плаћа, два фата тврди дрва за грејање школе, и слободан стан са баштом.

Учитељ је дужан у школи појати и школску децу обучавати.

Они, који желе ово место получити, нека своје молбенице овоместном школ. одбору до Петковаче поднесу.

У Торни 20. септембра 1881.

3—3 ШКОЛСКИ ОДБОР.

Под закуп даједу бирцуз код златног вола у Руми, састојећи се из великог бирцуза, подрума, 4 собе, кујне, штале и шупе, на једну годину или и дуже

3—3 **БРАЋА КРИТОВАЦ.**

За зиму.

ВИЉЕМОВ

антиартритички-антиреуматички

крв чистећи чај,

од

ФРАЊЕ ВИЉЕЛМА

апотекара у Neunkirchen (у Доњој Аустрији)

против костобоље, реуматизма, тако звани Kinderfüsse, застарели упорни болести, често загнојавајућих се рана, кожних болести и спољни уда, чирова на телу или лицу, зверенца, сифилистичног отока, отока цигерице и слезине, као код хемороидални стања, жутице, жестоки удри болова, болове зглавкова и мишица, тиштење желудца, потешкоће ветрова, тврде столице, потешкоћа при мокрењу, полуција, мушке слабости, тока код женских, шкрофуловни болести, оток жљезда и разни други болести, употребљаван је са најбољим успехом, што се са хиљаду сведочби доказати може. Сведочбе на захтев бадава.

Омотци су у 8 оброка подељени по 1 фор. за биљег и опрему 10 н.

Сваки нека се чува од куповања потворина, те нека пази на познати у многим државама законом заштићени мој биљег. 47—

Добија се у Н. Саду код г. Љубе Стефановића.

За јесен. **За лето.**

За пролеће.

ПРОМЕНА СТАНА.

„Прво новосадско опште раденичко друштво“ премешта се **од 15. окт. по рим. 1881.** из досадањег стана (гостионе г. Пере Милетића) у гостионицу г. **Михајила Нелиха „код 7 звезда“**, темеринска улица, што се овим свима члановима и пријатељима до знања ставља.

1—2 ОДБОР.

ОБЈАВА.

Од стране економног уреда имовне општине бивше српске бан. 14-те пуковније, даје се на свеопште знање, да ће се услед закључка управљајућег савета дотичне имовине, и на темељу испитани од надлежне области потврђени генерални и специјални потребни планова Nützungs-Pläne који у означеним општинама и шумским пределима на исбици јесу, и за годину 1881 и 1882 — евентуално и на даље три — а код добивени довољни понуда (Offerta) и на више година, имају се поменуте шумске дрвљине (Holzmassen) дне 3. новембра о. г. по новом кал. код овога уреда путем јавне дражбе издати.

Ако се тим путем непостигне повољан исход, то ће се онда упитне дрвљине (Holzmassen) по постојећој утврђеној тарифској цени, или конвенционим путем продати.

| Текући број | Име: Општина | Име: Пребег | Пребијено: Број | Пребијено: Сезона | Квалитет дрва | Артикли дрвљина: за израдјуће и | Белићина шлаца | Дугачке тамне | Дугачке светле | Дугачке | Дугачке | Дугачке